

ленні та розслідуванні злочинів : навчальний посібник / Д. В. Головін, О. В. Поліщук, В. Є. Тарасенко. Одеса : ОДУВС, 2017. 104 с.

8. Телійчук В.Г., Приступа Д.В. Щодо питання протидії підрозділами кримінальної поліції розбоям. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 4. С. 271–276.

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПОЧАТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ФАКТАМИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

*Колодій Денис Володимирович,
аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Злочини проти власності як в Україні так і в світі є поширеним кримінальним правопорушенням. Низка факторів, а саме: повномасштабне вторгнення росії в Україну, підвищення рівня мобільності населення, поява внутрішньо переміщених осіб та пов'язані з цим трудова міграція населення, економічна нестабільність, зростання рівня безробіття, сприяють, на жаль, поширенню випадків учинення цих кримінальних правопорушень. У багатьох випадках це протиправне діяння має транснаціональний характер і вчиняється міжнародними злочинними угрупованнями. Тому розкриття та розслідування таких злочинів можливе лише із застосуванням комплексу кримінально-процесуальних та оперативно-розшукових заходів [1, с. 8].

Реалії сьогодення доводять, що період протидії злочинам проти власності шляхом застосування давно відомих методів минає. Їх мають замінити нові методики розкриття злочинів із використанням інформаційних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення із залученням вузькопрофільних фахівців-аналітиків [1, с. 7].

Ефективна протидія, зокрема запобігання, злочинам проти власності внутрішньо переміщених осіб, потребує належної взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії таким злочинам і неможлива без вивчення та врахування правових, організаційних і тактичних чинників функціонування оперативних підрозділів. Комплексного підходу потребують і наукові дослідження, що здійснюються за означеним напрямом [4, с. 20].

Виходячи з результатів аналізу статистичних даних, практики виявлення, розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень по злочинах проти власності внутрішньо переміщених осіб, боротьба з цим суспільно небезпечним явищем є недостатньо ефективною. Основними причинами цьому є: неналежне документування оперативно-розшуковими підрозділами; нена-

лежне оформлення матеріалів оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) в ході оперативно-розшукового документування цього виду злочинів, що ускладнює, або унеможлиблює їх використання як приводів і підстав для початку кримінального провадження; неналежна взаємодія оперативно-розшукових підрозділів і слідчих при реалізації матеріалів ОРД на стадії початку кримінального провадження; неналежне використання можливостей ОРД при перевірці заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення; неналежне правове регулювання використання матеріалів ОРД у справах про злочини проти власності внутрішньо переміщених осіб; неналежна оцінка слідчими матеріалів ОРД щодо зазначеного виду злочинів тощо [2, с. 234].

Діяльність щодо профілактики злочинності, зокрема злочинів проти власності внутрішньо переміщених осіб, передбачає як загальнодержавні заходи економічного, ідеологічного, правового й виховного характеру, так і спеціальні заходи, які здійснюють підрозділи Національної поліції України [2, с. 242].

Діяльність щодо виявлення ознак вказаних кримінальних правопорушень вирізняється прийомами свого здійснення, тобто найбільш раціональною та ефективною сукупністю заснованих на законі дій, спрямованих на виявлення (розпізнавання) фактів. Однак, не всі прийоми виявлення дозволяють отримати повні відомості про ознаки цього злочину, що й обумовлює необхідність проведення оперативної розробки відповідної злочинної групи за допомогою оперативного спостереження та особистого пошуку. Оперативна розробка являє собою комплекс оперативно-розшукових заходів і прийомів, об'єднаних єдиною метою – не лише виявити ознаки злочину, але й встановити в усіх деталях механізм його вчинення, учасників злочинної групи як в Україні, так і за її межами, з'ясувати організаторів, характер стосунків, шляхи легалізації її прибутків тощо [4, с. 17].

Успішне розслідування і запобігання злочинів проти власності внутрішньо переміщених осіб значною мірою залежить від постійного вдосконалення професійної майстерності працівників оперативних підрозділів, від оволодіння ними науковими методами виявлення та розкриття злочинів. Зростання організованої злочинності вимагає приведення законодавства до відповідності з тими суспільними змінами, які відбулися за останні роки. Адже злочинці використовують науково-технічні досягнення, нові методи й способи вчинення злочинів, тому їх виявлення і розкриття вимагає застосування адекватних заходів. З цього приводу актуальним стає питання про необхідність більш ефективного використання у протидії злочинам проти власності внутрішньо переміщених осіб разом з гласними, офіційними методами, прихованих оперативно-розшукових заходів. У такій ситуації особливо важливого значення набуває ОРД.

При виявленні та розкритті злочинів проти власності внутрішньо переміщених осіб, уповноважені на це органи здійснюють діяльність щодо визначення та вирішення питання про наявність чи відсутність у наданих матеріалах ОРД приводів і підстав для початку кримінального провадження, тобто дії

суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, засновані на нормах кримінального процесуального законодавства, відомчих нормативно-правових актів, є початком певного процесу, що складається з наступних етапів: прийняття, реєстрації та перевірки заяви або повідомлення про злочин; оскарження та перевірки законності й обґрунтованості процесуального рішення.

Діяльність із перевірки заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення реалізується засобами процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів, регламентованих: Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі Закон про ОРД) та відповідними відомчими нормативно-правовими актами. Вони поділяються на гласні та негласні й направлені на встановлення таких обставин:

- чи є заява або повідомлення про злочин, що готується або вже вчинений, приводом для початку кримінального провадження;
- чи містять факти, про які одержана інформація, ознаки кримінального правопорушення;
- чи є в діях, про які повідомлено, який-небудь конкретний склад кримінального правопорушення;
- за якою статтею КК України може бути кваліфіковано кримінальне правопорушення;
- якими фактичними даними підтверджуються названі обставини;
- чи є необхідність у проведенні додаткових перевірочних дій, спрямованих на з'ясування тих чи інших обставин;
- чи не підлягає передачі заява або повідомлення за підслідністю в інший орган;
- під чиєю юрисдикцією розгляд по суті заяви або повідомлення про злочин;
- чи дотримані права заявника та інших зацікавлених осіб і які додаткові заходи потрібно вжити для їх захисту;
- чи є сукупність відомостей достатньою для прийняття рішення, передбаченого законом [4, с. 18].

Безпосереднє виявлення ознак злочину в матеріалах ОРД породжує відповідні кримінально-процесуальні правовідносини. Такі правовідносини виникають як між уповноваженою особою та державою в особі її відповідних органів, що здійснюють контроль і нагляд за процесуальною діяльністю, між цією особою та тими особами, щодо яких розпочато кримінальне провадження.

Безпосереднє виявлення в матеріалах ОРД даних про ознаки злочину як приводу для початку кримінального провадження неодмінно припускає наявність у цих матеріалах і достатніх підстав [3]. В матеріалах ОРД дані про ознаки кримінального правопорушення можуть мати й імовірний характер, оскільки кримінально-процесуальний закон не встановлює вимог, щоб такі дані були вірогідними.

Література:

1. Албул С.В. Оперативно-розшукова нейтралізація кримінальної активності: теоретичні аспекти організації і тактики. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України.*

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 29 жовтня 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С. 5–8.

2. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С. В. Албул, С. О. Єгоров, Є. В. Поляков, Т. Г. Щурат; за заг. ред. проф. С. В. Албула. – Одеса : ОДУВС, 2023. – 304 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 18.03.2024).

4. Шендрик В.В., Албул С.В. Теоретичні аспекти оперативно-розшукової протидії злочинам, вчиненим на об'єктах критичної інфраструктури . *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. Спеціальний випуск № 3. С. 13–21.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК З КВАРТИР

Костенко Юлія Олександрівна,
*ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Ефективність реалізації повноважень слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій визначається не тільки правовими нормами, які регулюють слідчу діяльність, але і послідовністю та якістю тих дій, які він повинен поводити.

Алгоритм дій слідчого з метою проведення НСРД є достатньо тривалим, адже вони можуть проводитися тільки у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб, а більшість із проводяться виключно у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Такі положення зобов'язують слідчого спочатку провести всі слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні дії, які можливі у даній ситуації і впевнившись, що можливості вичерпані і що тільки за допомогою конкретної НСРД можливо отримати фактичні дані про злочин, слідчий приступає до реалізації своїх повноважень у даній частині. Весь алгоритм дій слідчого є досить тривалим та включає такі заходи: вивчення матеріалів кримінального провадження; визначення фактичних даних, які необхідно отримати, та конкретної НСРД, за допомогою якої можливо це здійснити; складання плану проведення такої дії, підготовка слідчим відповідного клопотання; реєстрація його у режимно-секретному підрозділі; узгодження у прокурора та доставка до відповідного апеляційного суду; передачу до режимно-секретного підрозділу суду для вхідної реєстрації; визначення головою апеляційного суду відповідного судді, який буде розглядати клопотання; роз-